

Arkivsak-dok. 21/09160-1
Saksbehandler Kjersti Aune

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Ungdomsråd 2020-2021	22.04.2021	
Eldrerådet 2019-2023	26.04.2021	
Råd for personer med funksjonsnedsettelse 2019 - 2023	26.04.2021	
Flerkulturelt råd 2019-2023	26.04.2021	
Formannskapet 2019 - 2023	29.04.2021	

Oppstartsnotat: Handlingsprogram for østre bydel

Saksordførersak.

Saksordfører: Therese Torbjørnsen

Medsaksbehandlere: Laila Vestby

Saksordførers innstilling:

Legges fram i møtet

Sammendrag:

Sarpsborg kommune skal utarbeide et handlingsprogram for østre bydel i 2021. Hensikten er å få til en områdesatsing som skal bedre levekårene. Dette er vedtatt i kommunens planstrategi og i handlingsprogram 2021-2024.

Oppstartsnotatet beskriver mulige satsingsområder. Kommunedirektøren legger også fram forslag til hvordan prosessen bør organiseres fram til et utarbeidet handlingsprogram. Kommunedirektøren legger særlig vekt på bred deltakelse i kommunen og samarbeid med eksterne aktører og nabolag for å lykkes med utarbeidelsen av programmet og gjennomføringen av det.

Utredning:

Bakgrunn

I kommunens Planstrategi 2021-2024 står følgende om Handlingsprogram for utvikling av «østre bydel»:

«Kunnskapsgrunnlaget viser at det er store levekårsforskjeller i ulike deler av Sarpsborg. I østre deler av sentrum bor størst andel med dårlig råd, helse og ustabile boforhold. Det er behov for å løfte området med flere virkemidler sosialt, fysisk og boligpolitisk. Strategisk eiendomsutvikling bør vurderes som et virkemiddel. En hovedutfordring er at levekårenes årsaker og konsekvenser er komplekse og krever at mange må samarbeide for å bedre situasjonen. Virkemidlene som kan tas i bruk er sammensatte. Å ta for seg et avgrenset område, utrede muligheter med virkemidler på tvers, kan bidra til å bedre levekårene for de som bor der og gjøre området mer stabilt, trygt og attraktivt.»

Dette er fulgt opp i kommunens handlingsplan 2021-2024, der det i 2021 er avsatt midler til utarbeidelse av et handlingsprogram for østre bydel som skal resultere i en områdesatsing.

Med områdesatsing menes en samlet bruk av virkemidler som skal bedre miljø, boforhold og levekår i et geografisk byområde med store levekårsutfordringer. Satsningen kan være statlig, der flere departement involveres, i samarbeid med kommuner slik det er gjort i Oslo, Bergen, Trondheim og Drammen. Satsningen kan også være kommunal.

Kommunens samfunnsplan bygger på bærekraft som premis for utvikling, både miljømessig, økonomisk og sosialt. Det er et mål å bedre levekårene i Sarpsborg og utjevne forskjeller i levekår områder imellom. Dette tilsier at Østre bydel bør prioriteres.

I dette oppstartsnotatet oppsummerer kommunedirektøren dagens kunnskap om situasjonen i østre bydel og hva som bør kartlegges videre i prosessen med å utarbeide et handlingsprogram. Kommunedirektøren legger også fram et forslag til føringer for prosessen med utarbeidelse av handlingsprogrammet. Videre beskriver kommunedirektøren organisering og rammene i fasen fram mot et handlingsprogram. Oppstartsnotatet sier ikke noe om gjennomføring av handlingsprogrammet. Det vil kommunedirektøren komme tilbake til i underveismelding og sluttbehandling.

Hva menes med «østre bydel»?

«Østre bydel» er ikke et stedsnavn, men brukes ofte administrativt av Sarpsborg kommune. Administrativt har østre bydel bestått av fire grunnkretser: Fram, Grina, Frankrike og Gamlebyen. Ca. 2700 innbyggere bor i området.

Mange som bor i østre bydel opplever ikke østre bydel som et eget sted eller bydel med en egen identitet. (Kilde: Steds- og mulighetsstudie for Sarpsborg sentrum 2016. Del 3. Brattbakk (AFI), Sosiokulturell analyse, side 25). Beboere opplever at de bor i sentrum og bruker arenaer som skoler, bibliotek, kjøpesenter, aktivitetspark og idrettsarenaer i hele sentrumsområdet.

Dagens situasjon

Gjennom flere år er forholdene i østre bydel kartlagt gjennom innbyggerundersøkelser, levekårsrapporter og medvirkningsprosesser. Ut fra foreliggende kunnskap kan utfordringene i østre bydel oppsummeres slik:

- Dårlige levekår og ustabile boforhold for mange, høy utleieandel og mye inn- og utflytting.
- Høy andel barn i lavinntektsfamilier bor i området.
- Stort vedlikeholdsbehov av private og offentlige eiendommer.
- Miljøutfordringer som følge av trafikk.
- Fragmentert eierstruktur der boligieierne har hatt ulike planer og behov.

- Uavklart utviklingspotensial på grunn av vei- og jernbaneplanlegging og hensynssone rundt Borregaard.
- En rekke strategiske eiendomskjøp er foretatt uten at eiendommene utvikles.

Selv om østre bydel har utfordringer er det ressurser og mye positivt som skjer i området, som for eksempel:

- Flere kommunale prosjekter er gjennomført eller under planlegging, som for eksempel Sarpsborg scene, St.Marie plass, Rosenkrantzgate og Pellygata.
- Private utviklingsprosjekter som Kirkegata skole, Vatvedt-bygget og Granskvartalet.
- Beboere og ildsjeler løfter fram mange kvaliteter ved området og tar initiativ til aktiviteter. Borgarsyssel museum har for eksempel startet et prosjekt med café i samarbeid med St.Marie Læringscenter og frivilligsentralen. En gruppe med beboere i østre bydel har gjennomført workshops og invitert til sosiale møter.

Det er et stort potensial for å bedre miljø, boforhold og levekår gjennom samarbeid og koordinering av innsatsen, samt gjennom kommunikasjon og dialog. Arbeidet med handlingsprogrammet bør støtte opp under alt som er gjort og som pågår, og få dette til å henge sammen. Det vil også være viktig å koordinere arbeidet med handlingsprogram for østre bydel med andre planer og strategier som kommunen har under utarbeidelse. Det gjelder blant annet:

- Kommunedelplan for folkehelse og forebygging (igangsettes i 2021)
- Kommunedelplan for mangfold, inkludering og likeverd
- Boligstrategi for Sarpsborg. (under arbeid)
- Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner
- Handlingsprogram radikaliserings og voldelig ekstremisme
- Handlingsprogram for psykisk helse og rus,
- Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø – forebygging av krenkelser, utenforskap og ensomhet,
- Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Kartleggingsbehov

I arbeidet med å utvikle et handlingsprogram for østre bydel vil det være behov for mer innsikt i interessenter og ressurser i området, samt hvilke måter kommunen kan samarbeide med ulike aktører. Det må samtidig avveies hvor omfattende kartleggingene skal være. Kommunedirektøren vil vurdere å innhente mer kunnskap på følgende områder:

- Oversikt over interessenter, hvilke interesser de har og hva de kan og vil bidra med (ikke uttømmende): Gårdeiere, utviklingsaktører, borettslag, næringsliv, beboere, institusjoner.
- Oversikt over grunneiere
- Mulige former for samarbeid må utredes og avklares. Det innhentes innsikt i ulike metoder for samarbeid om byutvikling og områdeløft der kommunen kan ha ulike roller i samarbeidet om et prosjekt eller tiltak (samarbeidsavtaler, partnerskap, eiendomsselskap, utbyggingsavtaler). (Eksempler på organisering kan være «Knutepunkt Strømsø» i Drammen, «Pådriv» i Oslo og Trondheim, og «Tøyenløftet» i Oslo).
- Metodikk og erfaring fra prosjektet «det gode hjemstedet» bør brukes videre, dvs. utvikle tiltak og prosjekter basert på innbyggernes egne interesser og ressurser, (ressursbasert lokalsamfunnsutvikling)

Mulige satsningsområder i handlingsprogrammet

Gjennom prosessen med utarbeidelse av handlingsprogrammet avklares mulige satsningsområder. Bedring av levekår og sosial bærekraft bør inngå i programmets overordnede mål. Satsningsområder for å oppnå dette kan være nærmiljø og nabolag, møteplasser, utdanning og oppvekst, offentlige/private tjenester, bolig og service, kvartalsutvikling og eiendomsutvikling, programmering av aktivitet, park, grønne lunges, byromskvaliteter, parkering, triggerprosjekter, sosialt entreprenørskap,

gründervirksomhet, sysselsetting og næringsvirksomhet. Lokale behov og problemstillinger som skal løses må være utgangspunkt for satsningsområdene. Hva interessentene ønsker å bidra med i samarbeidet vil også ha betydning for hvilke satsingsområder som tas inn i programmet.

Proessen fram til ferdig utarbeidet handlingsprogram

Kommunedirektøren mener det er viktig med en positiv og motiverende prosess. Prosessen bør skape engasjement og konkrete resultater, og bygge på samfunnsplanens mål om samskaping. Prosessen vil kreve internt og eksternt samarbeid fra utarbeidelse av handlingsprogrammet til gjennomføring. Alle deler av kommunen må bidra med kompetanse, verktøy og ressurser. Det vil være viktig å forankre arbeidet politisk fra oppstart, herunder også i rådene. For å lykkes er det også avgjørende å samarbeide med grunneiere, utviklingsaktører, beboere og organisasjoner.

For å lykkes i det lange løp med å gjennomføre tiltak og skape varige, bærekraftige endringer - viser erfaringer og forskning at innbyggere og deltakere selv må eie mål og bidra ut fra interesser og ressurser. Konkrete mål for satsningsområdene og tiltakene bør derfor defineres av deltakerne og de som skal gjennomføre tiltakene. Enkeltprosjekter som utformes må ha tydelige og realistiske mål. Men alle prosjekter og tiltak skal sammen bidra til å nå mål i samfunnsplanen, «dra i samme retning».

Det må prioriteres ressurser både til kartlegging, medvirkningsprosesser, utarbeidelse av handlingsprogrammet og koordinering av tiltakene. Kommunedirektøren kommer tilbake med nærmere beskrivelse av aktiviteter og milepæler i prosessen i underveismelding.

Det bør vurderes muligheter for å etablere et midlertidig sted der prosjektdeltakere og samarbeidspartnere kan jobbe sammen, rigge prosesser og der beboerne i området kan stikke innom.

Organisering og forankring

Kommunedirektøren anbefaler at kommunen er initiativtaker og står i førersetet for arbeidet med handlingsprogrammet. Programarbeidet organiseres og forankres slik:

1. Saken behandles som en saksordførersak i formannskapet, med oppstartsnotat og underveismeldinger. Handlingsprogrammet vil bli sluttbehandlet i bystyret. Rådene, som representerer ulike interesser, involveres i arbeidet i tidlig fase, blant annet gjennom behandling av oppstartsnotatet.
2. Det vil bli gjennomført politiske medvirkningsprosesser knyttet til konkrete mål og satsningsområder i forbindelse med utarbeidelse av underveismelding.
3. Utover dette er det naturlig å velge andre referansemiljøer som Bykraft og interessegrupper med tilhørighet i lokalmiljøet.
4. Det vil være en administrativ styringsgruppe for arbeidet. Det vil også være aktuelt å samarbeide med eksterne kompetansemiljøer.

Økonomi

I kommunens budsjett for 2021 er det avsatt 1 million kroner til arbeidet med handlingsprogrammet. Dette foreslår kommunedirektøren at benyttes til prosess og utforming av handlingsprogrammet. Et handlingsprogram for østre bydel må nødvendigvis følges opp med prioritering og satsning i kommunens handlingsplan med budsjett. Satsningsområder, for eksempel innen eiendom, vil medføre behov for betydelige ressurser. Økonomiske rammer for de neste årene må drøftes i forbindelse med handlingsplan 2022-2025.

Kommunedirektøren anbefaler også at handlingsprogrammet bør beskrive eksterne finansieringskilder som for eksempel regionale og statlige midler, samt eventuelle private bidrag. Dette må det arbeides med ved utarbeidelsen av handlingsprogrammet.

Privat/offentlig samarbeid som typisk vil omhandle utvikling av eiendommer, kan også være aktuelt i en slik områdesatsing.

Det anbefales også at handlingsprogrammet beskriver tiltak som er lokalt initiert og som gir trivsel i nabolagene, herunder kostnad og finansiering. (Dette vil bygge på metodikken for ressursbasert lokalsamfunnsutvikling: «Hva kan du tenke deg å gjøre i nabolaget ditt? Hvem vil du ta med deg som kan bidra? Hva trengs av ressurser for å gjennomføre?»)

Kommunikasjon

Kommunedirektøren anbefaler at det utarbeides en plan for hvordan arbeidet kommuniseres ut til innbyggere og andre målgrupper.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

I kommunens budsjett for 2021 er det avsatt 1 million kroner til arbeidet med handlingsprogram for østre bydel. Handlingsprogrammet må følges opp med prioritering og satsning i kommunens handlingsplan med budsjett. Økonomiske rammer for de neste årene må drøftes i forbindelse med handlingsplan 2022-2025.

Miljø:

Handlingsprogram for østre bydel vil kunne bidra til bedre miljø gjennom for eksempel fysiske og grønne tiltak som bedrer by- og bomiljøet. Handlingsprogrammet vil også kunne gjøre bysentrum mer attraktivt slik at flere ønsker å bo sentralt og mer arealeffektivt.

Folkehelse:

Folkehelse og levekår går hånd i hånd. Tiltak som bedrer levekår gir bedre folkehelse.

Kommunedirektørens anbefaling:

Oppstartsnotat for handlingsprogram østre bydel legges til grunn for det videre arbeidet.